

VČELÁR LESNÝ (*PERNIS APIVORUS*, LINNAEUS, 1758)

Na dravce krúžiace na oblohe zaostří snáď každý pozorovateľ prírody pri cestovaní, prácach v záhrade, turistike. Pomalšie, bez trepotania na mieste lieta druh, ktorý svojim názvom korešponduje s hornonitrianskou tradíciou včelárstva. Nie je to totiž vždy len myšiak lesný, čo využíva posedy pri poliach a na stožiaroch elektrického vedenia. V predhorí Hornonitrianskej kotliny si zaletuje z lesov na lúky a pasienky za potravou včelár lesný z čeľade jastrabovité (*Accipitridae*). Od predchádzajúceho druhu sa odlišuje spôsobom letu, má užšie krídla a dlhší užší chvost, čo z neho činí obratného letca s rozpätím krídel 130 cm. Pri bližšom pohľade si možno všimnúť jeden výrazný pás na konci a dva pásy pri koreni chvosta, zaujmú aj hnedé škvrny na hrudi. Celkové zafarbenie na chrbtovej strane tela je tmavohnedé. Väčšina samcov má popolavo sfarbenú hlavu. Podrobnejšie štúdium rozlišovacích znakov v porovnaní s inými dravcami ponúka exponát včelára lesného (evidenčné číslo VII-1647) v „Zookútiku“, inak zoologickej časti prírodovednej sekcie bývalej expozície *Historiae superior Nitriensis*, dostupnom počas všetkých výstavných akcií a prebiehajúcich programov Hornonitrianskeho múzea v Prievidzi.

Hlavnou zložkou potravy včelárov sú osy a ich larvy získané vyhrabávaním hniezd zo zeme, vyberaním z dutín stromov alebo z hniezd zavesených na konároch stromov. Okrem toho sa živia aj blanokrídlovcami, motýľmi, chrobákmi, mravcami, koníkmi a v menšej miere aj hlodavcami, žabami, jaštericami, mláďatami vtákov, hadmi. V potrave majú zastúpené aj lesné plody.

Čím si „včelojed“ vyslúžil slovenské pomenovanie? So včelami ho spájajú snád' len plásty ako nosič osíh lariev, ktoré rodičia prinášajú svojim mláďatám do hniezd na stromoch. Ešte pred tým znesie samica 2 – 3 vajíčka v polovici mája až začiatkom júna, pomerne neskoro, keďže na zimoviská odlieta po osamostatnení sa mláďat už v auguste. Migruje do Afriky južne od Sahary, na juhu tiahne až po Rodéziu.

Pre zaujímavosť možno uviesť aj ďalší vtáči druh, ktorý sa špecializuje na bodavú potravu. Včelárík zlatý (*Merops apiaster*), hniezdič v pieskových a pieskovcových stenách, figuruje v zbierkovom fonde múzea pod evidenčným číslom Z-585. V potrave včelárikov je skutočne zastúpená aj včela medonosná tvoriaca viac ako 37 % potravej ponuky, nasledovaná čmeliakmi (17 %) a lietajúcimi mravcami (12 %).

Spôsob získavania potravy včelárov i včelárikov z rôznych typov stanovišť upriamuje pozornosť na význam rôznorodosti krajinnej mozaiky pre biodiverzitu určitého územia. Zoologický zbierkový fond Hornonitrianskeho múzea v Prievidzi ju presvedčivo dokladuje.

LITERATÚRA:

DANKO, Štefan - DAROLOVÁ, Alžbeta - KRIŠTÍN, Anton (ed.). *Rozšírenie vtákov na Slovensku*. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2002. 686 s. ISBN 80-224-0714-3.

FERIANC, Oskár. *Vtáky Slovenska*. 1. 2. preprac. vyd. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1977. 682, [24] s.

GOFFOVÁ, Katarína - KRČMÁRIK, Samuel - SELNEKOVIČ, Dávid - LANGRAF, Vladimír - BOHUŠ, Mirko - PURKART, Adrian. Does breeding habitat affect the amount of ants in the diet of European bee-eater nestlings? In *Biologia*, 2022, vol. 77, iss. 1, pp. 157-165. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1007/s11756-021-00926-3>>.

GOULD, John. *Pernis apivorus*, Honey-Buzzard. In *The birds of Great Britain. Volume I*. London : [John Gould], 1873, pl. 8.

HUDEC, Karel - ČERNÝ, Walter (ed.). *Fauna ČSSR. Svazek 21, Ptáci-Aves. Díl II*. Praha : Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1977. 893, xxv s.

INTERNET:

Včelár lesný (Včelár obyčajný, *Pernis apivorus*) [online]. Bratislava : Ochrana dravcov na Slovensku, 2008 [cit. 2024-03-27]. Dostupné na internete: <<https://www.dravce.sk/web/index.php/sk/velar-lesny-7110>>.

GAZO, Patrik. Čím sa živia včeláriky [online]. Bratislava : BROZ - ochránárske združenie, 2021 [cit. 2024-03-27]. Dostupné na internete: <<https://broz.sk/cim-sa-zivia-vcelariky/>>.

PERNIS APIVORUS.

J. Gould & H. C. Richter del. et lith.

Walter, Imp.